

Får jag använda Wikipedia?

Wikipedia är ett unikt uppslagsverk som skapas av sina läsare. Det innebär att vem som helst kan skriva och redigera artiklar. Informationen på Wikipedia kan vara vinklad eller felaktig. Samtidigt övervakas sidan av sina många användare och felaktigheter brukar snabbt rättas till. Använd Wikipedia för att skaffa dig överblick över ditt ämne, men sök dig sedan vidare till andra källor. Många gånger är det bättre att använda sig av ne.se (Nationalencyklopedin).

Diskutera

1. Hur använder du Wikipedia?
2. Hur vet man att informationen på Wikipedia är pålitlig?

Undersök

För att granska och bedöma information på Wikipedia behöver du veta hur uppslagsverket är uppbyggt och hur information produceras där.

1. Välj en artikel i ett ämne som intresserar dig. Läs igenom artikeln och studera därefter vilken information som finns under flikarna Diskussion och Historik. Varför kan det vara bra att även titta på dessa sidor?
2. På Wikipedia finns instruktioner om hur du kan skriva och redigera artiklar. Om du inte redan har gjort det, så gå in och testa.

Undersök

Arbeta tillsammans med en klasskamrat. Besök en webbsida som någon av er använt för ett skolarbete. Gör med hjälp av frågorna på s. 77 en källkritisk analys av webbsidan. Vad kommer ni fram till? Är sidan lämplig att använda sig av även i framtiden? Kan sidan vara bra i vissa sammanhang men inte i andra? Redovisa era iakttagelser och bedömningar i en diskussion med ett par andra grupper som arbetat med några andra webbsidor.

Stilfigurer

Man kan tricksa med en boll – men kan man också tricksa med språket? Självklart! Det finns ett stort antal språkliga "tricks" som kan hjälpa dig att fånga publikens intresse. Dessa kallas för stilfigurer. Här är några olika stilfigurer som du kan använda i din redovisning:

Alliteration

Flera ord i rad börjar med samma ljud eller ljudkombination. En alliteration skapar en fin rytm i språket samtidigt som syftet kan vara att betona något.

Alliterationer i serier: *Donald Duck, Clark Kent, Arne Anka*

Alliterationer i reklam: *En tiger i tanken, Hälsa för halsen*

Alliterationer i poesi: *Svart som silver*

Anafor

Varje mening inleds med samma fras. Syftet är ofta att förstärka ett viktigt budskap i talet.

Exempel på en anafor: *Jag har en dröm ..., Jag har en dröm ..., Jag har en dröm ...* (från ett känt tal av Martin Luther King)

Liknelse

En liknelse är en jämförelse mellan två begrepp, där något av orden "som" eller "liksom" binder samman begreppen. Att likna en person eller en företeelse vid något som de flesta känner till, kan vara ett effektivt sätt att visa eller förklara hur någon eller något verkligen är.

Exempel på liknelser: *trogen som en hund, liten som en ärtä*

Retorisk fråga

En retorisk fråga kan vara en fråga som talaren ställer till publiken utan att förvänta sig ett svar, eftersom svaret är givet för alla. Frågan tvingar ändå publiken att fundera på svaret, och det kan vara ett effektivt sätt att få ut ett budskap.

Exempel på en retorisk fråga: *Hur skulle ni känna om ni blev behandlade på det sättet?*

Stegring

En stegring är en form av upprepning. Talaren ökar styrkan i ett ords betydelse, och understryker på så sätt vikten av det som sägs.

Exempel på stegring: *Detta beteende är inte bara fel, utan även oomoraliskt och oförsvarbart.*

Inledning

I inledningen presenterar du rapportens ämne för läsaren. Här redovisar du ditt syfte och dina frågeställningar samt vilket material du har använt dig av och hur du har arbetat. Inledningen kan delas in i två underrubriker:

Syfte och frågeställning

Syftet berättar vad som ska undersökas och varför. Frågeställningen anger vilken huvudfråga undersökningen vill besvara. Ibland delas frågeställningen upp på ett par mindre frågor.

Material och metod

Genom att du presenterar och kommenterar dina källor – det material som rapporten bygger på – redan i början av arbetet får läsaren klart för sig vilken betydelse de olika källorna har för din rapport. Din metod förklarar hur du har arbetat med källorna. Kanske har du sökt svar på dina frågor genom att jämföra olika källor med varandra. Kanske har du gjort en egen undersökning på skolan.

Så här skriver eleven i sin inledning till rapporten.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna rapport är att undersöka vad som händer med Antarktis isar. De frågeställningar som jag vill besvara i rapporten är:

1. Vad händer med Antarktis isar till följd av växthuseffekten?
2. Vilka blir miljöeffekterna om isen smälter delvis eller helt?

Material och metod

Jag har sökt svar på mina frågor genom att läsa och jämföra olika vetenskapliga uppgifter från böcker och internet. Jag har främst använt boken *En varmare värld* av Claes Bernes som jag bedömer som tillförlitlig eftersom den utgivits av Naturvårdsverket 2003. En annan viktig källa har varit webbplatsen Polarisen.se som innehåller information om jordens poler. Huvudman för webbplatsen är institutionen för växt- och miljövetenskaper vid Göteborgs Universitet.

Avslutning

Varje resultat, oavsett hur det ser ut, behöver kommenteras och diskuteras. Det gör du i din avslutning. Din avslutning kan följas av en sammanfattning, om den inte finns i början av rapporten. En sammanfattning ska omfatta hela arbetet – från syfte till den avslutande diskussionen.

Källförteckning

Källförteckningen ska innehålla alla de källor du har använt i din rapport. Du behöver däremot inte ta med källor som du tittat på men i slutändan valt att inte använda dig av.

Sortera dina källor i bokstavsordning. I längre källförteckningar brukar man skilja på tryckta källor (böcker, tidskrifter) och otryckta källor (webbsidor). Intervjuer och enkätundersökningar ska också tas upp i källförteckningen. En kopia av enkäten ska bifogas sist i uppsatsen och tas upp i innehållsförteckningen som "Bilaga".

Så här ser källförteckningen ut till rapporten om Antarktis.

KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Bernes, Claes, *En varmare värld*, Naturvårdsverket 2003
Nationalencyklopedin, uppslagsord Antarktis

Otryckta källor

www.polarisen.se/glaciarer/glaciarer-och-klimat
(2012-11-08)
Institutionen för växt- och miljövetenskaper,
Göteborgs Universitet

Övrigt

Filmen *Pingvinresan*, 2006.

Språk och kön

Använder flickor och pojkar språket på olika sätt? Här är en uppgift där du och dina klasskamrater får undersöka hur ni ser på den frågan. Samla klassen i mitten av klassrummet. Markera sedan tre platser i rummet: en där man ställer sig om man håller med, en där man ställer sig om man inte håller med och en där man ställer sig om man är osäker. Ta ställning till varje påstående, och låt några i klassen motivera sina ställningstaganden innan ni går vidare med nästa påstående.

1. Flickor pratar mer än pojkar.
2. Pojkar har svårare för att prata om känslor än flickor.
3. Flickor skvallrar mer än pojkar.
4. Pojkar talar mer dialekt än flickor.
5. Flickor är bättre på att lyssna än pojkar.

Mina tankar

Sätt dig ner en stund och skriv ner de tankar som värderingsövningen väckte hos dig. Var det svårt att ta ställning till de olika påståendena? Varför i så fall? Fanns det stora skillnader i klassen? Vad kan det tänkas bero på?

Vilken betydelse kön spelar för vårt sätt att tala är en omdiskuterad fråga inom språkforskningen. Först och främst är det viktigt att komma ihåg att alla kvinnor och män inte pratar på samma sätt, precis som alla ungdomar inte pratar på samma sätt bara för att de är unga. Det finns alltid individuella skillnader.

De flesta språkvetare är i dag dessutom överens om att språkliga skillnader mellan kvinnor och män inte beror på biologi, utan snarare hänger samman med vilka förväntningar som finns på kvinnor och män i samhället i övrigt.

En skillnad som ofta lyfts fram gäller samtalsstilar. Enligt vissa undersökningar har kvinnor en mer lyssnande och stödjande samtalsstil, medan män är mer opersonliga i samtal, mer fokuserade på att lösa problem och markera sin egen status. Troligen är det ingen slump att dessa samtalsstilar passar väl in på traditionella förväntningar på kvin-

nans roll som vårdande mor och mannens roll i offentlighet.

Kvinnor påstås ibland även prata mer än män, åtminstone i privata situationer. Fast återigen handlar det nog mest om hur vi förväntar oss att det ska vara. Undersökningar visar nämligen att när kvinnor och män pratat precis lika mycket i en viss situation, har många efteråt ändå känslan av att det var kvinnorna som pratade mest.

Det finns även svenska studier som pekar på att pojkar talar mer dialekt än flickor. I en undersökning i norra Sverige framgick det att många unga uppfattar dialekten som manlig, vilket kan vara en förklaring till att många flickor har en mer kluven inställning till sin dialekt än pojkarna.

Tio ord

Här är tio ord som beskriver olika sätt att prata. Förknippar ni dessa ord mest med män, kvinnor eller är orden neutrala? Arbeta i mindre grupper. Gör tre spalter på ett papper med rubrikerna "Manligt", "Kvinnligt", "Neutralt". Placera orden i spalterna. Diskutera resultatet i klassen.

skvallra	argumentera	gräla	lyssna	diskutera
tjata	gräla	lyssna	babbla	befalla

Diskutera

Hur ser ni på förhållandet mellan språk och kön? Använder flickor och pojkar, kvinnor och män, språket på olika sätt? Hur i så fall, och vad beror det på? Diskutera i klassen!